

ומפרש תלמודא טעמיה דרבי אליעזר: **התם**, הא דלא מהני לערב ביום טוב בתחילה לשבת, טעמא הוא **משום הכנה**, שנמצא מכין מיום טוב לשבת [וכדלילף בעמוד ב' רבה מקרא ד"והכינו את אשר יביאו", שאין יום טוב מכין לשבת, ראשונים], ולא משום דחד יומא הוא.

תנו רבנן: עירב ברגליו ביום ראשון — של יום טוב ושבת הסמוכין זה לזה — **מערב ברגליו**, כלומר: צריך לחזור ולערב ברגליו **שוב ביום שני**.

נאכל עירובו ביום ראשון — **אין יוצא עליו ביום שני**, אלא הרי הוא כבני עירו, ואין צריך לחשוש שמא קנה לו עירובו שבראשון אף לשני ונמצא שאסור לצאת מן העיר לצד שכנגד עירובו. דודאי שתי קדושות הן ואין עליו חשש ספק, **דברי רבי**.

רבי יהודה — פליג על הא דסבר רבי דבשני הרי הוא כבני עירו בין לקולא ובין לחומרא — **ואומר**:

הרי זה ספק אם קדושה אחת היא, והועיל זא-ב-1 עירובו שבראשון לקנות שביתה אף בשני במקום עירובו, והפסיד אלפיים אמה שכנגד עירובו. או שתי קדושות הן, והרי הוא כבני עירו שאסורין לילך יותר ממקום עירובו [שהוא לסוף אלפיים אמה מן העיר].

ולפיכך: אינו מותר אלא באלפיים אמה שבין עירובו לעירו, דממה נפשך מותר הוא בהם.

והרי זה **"חמר** — **גמל"**. כלומר: כחמר וגמל גם יחד, [ועל דרך שנתבאר לעיל במשנה דף לה א].

שני אם רוצה לילך מתחום העיר אף ביום שני.

או אם **נאכל עירובו ביום ראשון** — הרי מודים אתם לי — **שאיין יוצא עליו ביום שני!**

אמרו לו: אבל! אכן בכך אתה צודק.

אמר להם רבי אליעזר: **הא לאיי**, אם כן, כדבריכם, הרי **שתי קדושות הן**, ולמה לא יערב שני עירובין לשתי רוחות?

ומפרש תלמודא טעמא דרבנן [ריטב"א]:

ספוקי מספקא להו אם שתי קדושות הן או קדושה אחת.

ולפיכך **אזלינן הכא** — שלא לערב שני עירובין — **לחומרא**, דשמא קדושה אחת היא!

והכא — שלא לסמוך על עירוב שנעשה בראשון — **לחומרא**, דשמא שתי קדושות הן.

אמרו תמהו לו חכמים **לרבי אליעזר** [ברייתא שם, ריטב"א]: **וכי אי אתה מודה**, שאין **מערבין בתחילה**, כשלא עירב בין השמשות של ערב יום טוב [מפני שלא הוצרך לצאת, ונתחדש לו צורך לצאת בשבת], **מיום טוב לשבת?**!

אמר להן: אבל!

אמרו לו: **הא לאיי**, אם כן סובר אתה דקדושה אחת היא! והרי הוא כיום אחד שאינו יכול לערב בחצי היום, אם לא עירב בין השמשות. וכיון שכן, איך מערב חצי יום לכאן וחצי יום לכאן?!

רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומרים: ודאי קדושה אחת היא, ואם עירב ברגליו בראשון, אין מערב — כלומר: אין צריך לערב — ברגליו בשני; ואם נאכל עירובו ביום ראשון, יוצא עליו ביום שני.

אמר רב: הלכה כארבעה זקנים הללו המפורשים בסמוך, ואלויבא דרבי אליעזר שבמשנתנו, [כלומר: שהם סוברים כרבי אליעזר], דאמר: שתי קדושות הן!

ואלו הן ארבעה הזקנים:

רבן שמעון בן גמליאל, ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה, ורבי אלעזר ברבי שמעון, ורבי יוסי בר יהודה סתימתאה [כינוי הוא לו, על שם שבהרבה מקומות סתם רבי המשניות כדעתו. וכן נקראים בכינוי זה, תנאים אחרים שסתם רבי כמותם].

ואיבא דאמרי: חד מינייהו רבי אלעזר סתם, שהוא רבי אלעזר בן שמוע, ומפיק [ויוצא מן הארבעה] רבי יוסי בר יהודה סתימתאה!

ותמהינן אמילתיה דרב, שמונה בין ארבעה זקנים הסוברים שתי קדושות הן, את רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה: והא רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה איפבא שמעינן לחו — בברייתא דלעיל — וסברי דקדושה אחת היא??!

ומשנינן: איפוך דבריהם שבברייתא, שלא אמרו: "אין" מערב ברגליו בשני, ו"יוצא" עליו בשני! אלא כך אמרו: מערב ברגליו בשני, ואין יוצא עליו בשני אלא הרי הוא

כבני עירו אף לקולא, דודאי שתי קדושות הן.

ותמהינן: אי הכי, היינו רבי שבברייתא, דסבר נמי הכי, ובמאי פליגי עליה?!

ומשנינן: אימא: וכן אמר רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה: עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני; נאכל עירובו בראשון אין יוצא עליו בשני!

ותו תמהינן אדרב: וליחשוב נמי בין הזקנים הסוברים שתי קדושות הן, את רבי דסבר הכי בברייתא דלעיל?!

ומשנינן: רבי תני לה בברייתא דהרי הוא כבני עירו לגמרי אם לא עירב שנית ביום שני, כדי לפרושי דברי רבי אליעזר שאין כאן חשש ספק, ולא סבר לה, דאיהו גופיה כרבנן סבירא ליה.

ותמהינן עלה: אי אמרת דרבי לא אתי אלא לפרושי דברי רבי אליעזר, רבנן — כלומר: רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה — נימא נמי, דתנו לה בברייתא כדי לפרושי דברי רבי אליעזר שהרי הוא כבני עירו אף לקולא, ומיהו לא סברי לה כמוהו?!

ומשנינן: רב גמרא גמיר לה [כך קיבל מרבון], דרבי — לפרושי אתי, וליה לא סבירא ליה, ורבנן דעת עצמם הוא דתנו בברייתא.

כי נח נפשיה דרב הונא [כשמת רב הונא] עייל רב חסדא [נכנס רב חסדא לבית המדרש] למירמא דרב אדרב [להקשות

מדברוי רב על דברי רב], והכי מקשה:

וכי מי אמר רב הלכה כארבעה זקנים, ואלבא דרבי אליעזר דאמר: שתי קדושות הן?!

והא איתמר: שבת ויום טוב הסמוכין זה לזה — דקיימא לן שביצה שנולדה בשבת או ביום טוב אסורה לכו ביום — רב אמר: נולדה בזה אסורה אף בזה.

וקא סלקא דעתין דטעמיה משום דקדושה אחת הן וכיומא אריכתא דמיא, ותיקשי דרב אדרב?!

אמר רבה: התם דאסור — משום הכנה הוא דאסור.

כלומר: ביצה שנולדה היום — מאתמול הוא דנגמרה במעי התרנגולת, נמצא שכשנולדה בשבת "הוכנה" ביצה זו לאכילה ביום טוב, ולפיכך אסורה היא בשבת.

וכדתניא: כתיב: "והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו". והיינו, דבעינן "והזמינו", וכגון שיאמר "מכאן אני אוכל למחר".

וכתיב "ביום הששי", וסתם ששי חול הוא, ואחשבה רחמנא לסעודת שבת שיזמיננה מבעוד יום, ובחול.

מכאן למדו: יום חול מכין לשבת, ויום חול מכין ליום טוב. ואין יום טוב מכין לשבת, ואין שבת מכינה ליום טוב.¹²⁴

ותמהינן: אמר ליה אבבי לרבה: לדבריך, דביצה אסורה משום הכנה. אלא הא דתנן במשנתנו: כיצד הוא עושה ביום טוב הסמוך לשבת: מוליכו לסוף התחום בראשון ומחשיך עליו, ונוטלו ובא לו; בשני מחשיך עליו ואוכלו ובא לו.

היכי שרי לעשות כך?

והא כשקונה שביתה בסוף היום של יום טוב עבור שבת, קא מכין מיום טוב לשבת?¹²⁵

אמר מתרין ליה רבה: מי סברת דבעלמא סוף היום של ערב שבת הוא שקונה עירוב, עד שתאמר שקנה שביתה ביום טוב לשבת? לא היא!

אלא תחלת היום הוא שקונה עירוב, ושבת מכינה לעצמה ולא יום טוב מכין לשבת.

ומתמה אבבי עליה דרבה:

אלא מעתה, דתחלת היום קונה עירוב, תיקשי מתניתין דמיייתין לעיל דף לו א:

לעצמן. וחול נמי לא חשיב, ולא שייך ביה הזמנה, והלכך ביצה שנולדה ביום שלאחר השבת או לאחר יום טוב, שריא, דלא שייכא הזמנה לסעודת חול". וראה גם בדברי בעל המאור שם.

125. ומבואר בראשונים דאבבי לא אתי לפלוגי ולומר, דלית לן הכנה כלל. אלא פליג ארבה

124. נתבאר על פי רש"י ביצה דף ב.: ואמנם דעת הרשב"א שם, דאין האיסור מפני שלא הוכן בחול, וכדברי רש"י, [דאם כן היה בדין לאסור אף אם לא היתה נגמרת מאתמול, כיון שסוף סוף לא נגמרה בחול], אלא ד"סעודת יום טוב ושבת חשיבא למהוי להו הזמנה. והלכך כל שתהא לה הזמנה אינו בדין שיזמין שבת ליום טוב ולא יום טוב לשבת, אבל הם מכינים

יכול לילך אצל עירובו מבעוד יום. וכיון שבעוד יום עדיין שבידתו לסוף אלפיים שבמזרח, אין יכול לבוא מבעוד יום לסוף אלפיים שבמערב לאכול עירובו, דהא הוי ליה חוץ לתחומו, ונמצא **דליכא** סעודה הראויה מבעוד יום, והיכי מהני העירוב? 126!

ומשני ליה רבה: **מי סברת דמיירי דמנח ליה לעירובו של יום טוב בסוף אלפים אמה מן העיר לכאן** [למזרח], ומנח ליה לעירובו של שבת **בסוף אלפים לכאן** [למערב], שאינו יכול לבוא ביום טוב מעירוב לעירוב משום דהוי ליה חוץ לתחום?!
לא היא.

אלא הכא במאי עסקינן: **דמנח ליה לעירוב של יום טוב בסוף אלה אמה מן העיר לכאן** [למזרח, דמיירי, שלא הוצרך לילך חוץ לעיר אלא שלוש אלפים אמה]. ומנח עירובו של שבת **בסוף אלה אמה מן העיר לכאן** [למערב, דמיירי, שלא הוצרך לילך בשבת אלא שלוש אלפים אמה].

ונמצא שאין בין עירוב לעירוב אלא אלפיים אמה והעיר באמצע, ומיירי שחזר ולן בליל יום טוב בעיר, דכי האי גוונא חשבינן כל העיר שלן בה כארבע אמות בלבד, ומצי אזיל מבעוד יום לעירובו שבמערב.

ואכתי קא מתמה ליה אביי לרבה:

אלא הא דאמר רב יהודה: עירב ברגליו יום ראשון [ביום טוב] למזרח, **מעירב ברגליו**

לגין [שהוא] "טבול יום", שמלאו מן החבית של מעשר טבל [לתרומת מעשר], ואמר: הרי זה תרומת מעשר לכשתחשך [אחרי שיטהר הלגין בבוא השמש] — דבריו קיימין [שלא נפסלה התרומה].

ואם אמר: עירבו לי בזה — לא אמר כלום! [כיון דמבעוד יום הוא טבל, ואינו ראוי אז לאכילה].

ולדבריך, שתחלת היום — שאז כבר נתקן הטבל — קונה עירוב, **יערבו בלגין?**

ועל כרחך דסוף היום קונה עירוב, ועדיין טבל היה [וכדאמרינן נמי לעיל: "זאת אומרת: סוף היום קונה עירוב"].

ומשני רבה: [כדדחינן נמי לעיל, "זאת אומרת"]:

התם, משום **דבעינן סעודה הראויה מבעוד יום, וליכא** שהרי מבעוד יום עדיין טבל הוי.

ותמה ליה אביי לרבה, דאמר, דבעינן סעודה הראויה מבעוד יום:

אלא, הא דתנן במשנתנו: רבי אליעזר אומר: "יום טוב הסמוך לשבת בין מלפניה ובין מלאחריה, מערב אדם שני עירובין", ביום טוב למזרח, ובשבת למערב!

תיקשי, היכי מהני העירוב ששם לסוף אלפיים אמה שבמערב עבור שבת?

והא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום, שיהא

126. ותמהו התוספות: ולאביי גופיה דסבר סוף היום קונה עירוב, תיקשי נמי הך קושיא. וראה

דסבר דאף בביצה שייך הכנה, ומדמי אביי הך מילתא לביצה.

דתנן לקמן דף מה א "מי שישן בדרך ולא ידע שחשיכה, יש לו אלפים אמה לכל רוח, דברי רבי יוחנן בן נורי. וחכמים אומרים: אין לו אלא ארבע אמות.

ואמרינן עלה בגמרא שם, לחד גיסא, דרבי יוחנן בן נורי סבר ש"חפצי הפקר", דהיינו כלים שאין להם בעלים, שחשכה להן במקום אחד, אף על גב שלא נתכוין אדם להקנות להם שביתה שם הרי הם קונין שביתה בעצמן, ואסור להוציאן חוץ לתחומן.

ומדמה רבי יוחנן בן נורי כלים שלא נתכוין אדם לקנות להם שביתה לאדם שלא נתכוין לקנות שביתה.

ורבה נמי, אטו נימא דמהאי טעמא הוא דסבר דלא בעי אמירה, דכרבי יוחנן בן נורי סבירא ליה?!

ומשנינן: **אפילו תימא** שדברי רבה לפי רבנן הם, למרות דפליגי התם ארבי יוחנן בן נורי

כי עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי יוחנן בן נורי, **אלא בישן, דלא מצי אמר** "שביתתי במקומי", ולכן לא קנה שביתה בהיותו ישן.

אבל בניעור, דאי בעי למימר מצי אמר, לא בעינן שיאמר בהדיא. **אלא, אף על גב דלא אמר — כמאן דאמר דמי.**

אמר ליה רבה בר רב הנין לאביו, על מילתא דרבה, דסבר דאילו הוה בעינן אמירה בעירוב היה אסור לקנות עירוב ביום טוב

יום שני למזרח; עירב בפת יום ראשון למזרח, מערב בפת יום שני למזרח! [ויבתארו יותר דברי רב יהודה בסוף הסוגיא].

והשתא תיקשי: האיך מצי לערב ברגליו ביום טוב, ליום שני שהוא שבת?!

דקא סלקא דעתין דאין עירוב מועיל בשתיקה אלא כשמערב בשני בפת, אבל כשמערב ברגליו, בעי אמירה שיאמר "שביתתי במקומי". וכיון דלא מצי מכיון מתי הוא תחילת היום שהוא זמן קנית העירוב, צריך הוא לומר כן מבעוד יום, ותיקשי:

הא קא מכין באמירתו מיום טוב לשבת?!

וראה בריטב"א ד"ה אלא, מה שביאר החילוק בין פת לעירוב ברגליו¹²⁷.

אמר ליה רבה לאביו: מי האם סברת דבעינן דאזיל ואמר מירי?!

לא כך הוא.

אלא, **דאזיל ושתיק ויתייב** [שהולך ויושב ושותק] דלא בעינן אמירה. וכיון דשביתה עצמה אינה קונה אלא בתחלת היום וכדארמז, אין כאן משום הכנה.

והוינן בה: **כמאן אמר רבה דלא בעינן אמירה?**

האם כרבי יוחנן בן נורי, **דאמר: חפצי הפקר קונין שביתה.**

דנתקשו: דמשמע דרוצה להוכיח מרב יהודה דליכא איסור הכנה, והא מעיקר דברי רב יהודה

ריטב"א וגאון יעקב. ¹²⁷ וראה בתוספות ובראשונים ובגאון יעקב,